

Büyük Menderes Deltası

EGE013
İzlenmesi Gerekli
Aynı (0)

© Hakan Öge

Yüzölçümü : 24627 ha
Boylam : 27,21°D
Enlem : 37,49°K
Koruma Statüleri : Milli park, doğal sit alanı

Yükseklik : 0 m - 80 m
İl(ler) : Aydın
İlçe(ler) : Söke, Didim

- **Alanın Tanımı**: Büyük Menderes Deltası, Aydın'ın batısında ve Söke ve Didim ilçeleri sınırları içinde kalır. Deltanın doğusundan Eski Söke-Didim karayolu geçer ve bu yol deltanın doğusundaki koruma sınırını belirler. Deltayı kuzeyde Dilek Yanımadası sınırlar. ÖDA, Büyük Menderes'in taşıdığı alüvyonla oluşmuş tuzcul düzlükleri, lagünleri ve bataklık alanları içerir. Menderes ırmağının açılmış olan ana tahliye kanalı deltayı ikiye böler. Deltanın güney ucuna doğruysa eski ırmak yatağı yer alır. Alanda iki büyük lagün, Dil ve Akköy lagünleri, bulunur. Delta lagünlerinin ortalama derinliği bir metredir. Deltanın güney kısmındaki eskiden bir ada olan küçük bir tepe üzerinde *Lade* antik kenti bulunur.
- **Habitatlar**: ÖDA, tuzlu ve tatlı su ekosistemlerini bir arada barındıran bir sulak alandır. Tuzcul çamur düzlükleri deniz börülceleri (*Salicornia* sp.) ile kaplıdır. ÖDA'da yer yer seyrekleşen sazlıklar bulunur. Güneydeki tepelik alanlar bodur maki toplulukları ve çayır ile kaplıdır.
- **Türler**: Büyük Menderes Deltası, nesli küresel ölçekte tehlike altında bir çan çiçeği türü olan *Campanula trachelium* için ÖDA kriterlerini sağlamaktadır.
- **Alanın Önemi**: Alan bunun dışında birçok su kuşu için çok önemli bir üreme ve kışlama alanıdır. Delta, Akdeniz martısının (*Larus melanocephalus*) ülkemizde ürettiği az sayıda alandan biridir. Nesli küresel ölçekte tehlike altında olan küçük kerkenez (*Falco naumanni*) yaz göçmeni olup çoğunlukla deltanın güney kısmındaki tahıl tarlaları ve çayırda görülür. Her yıl binlerce flamingo (*Phoenicopterus roseus*) ve on binlerce su kuşu bölgede kışlar.
- **ÖDA, civarda yaşayan Akdeniz fokları (*Monachus monachus*) için önemli bir beslenme alanıdır. Büyük Menderes Nehri içsu balıkları için önemlidir. Nesli küresel ölçekte tehlike altında olan *Capoeta bergamae*'nin önemli popülasyonları bu alanda belirlenmiştir.**
- **Alan Kullanımı**: Deltada geleneksel balıkçılık yöntemleri ile dalyan balıkçılığı yapılmaktadır. Bu balıkçılık faaliyetleri alanın güney ucundaki balıkçı bannağı (Taş Burun mevki) ve çevresinde yoğunlaşmıştır.

- **Deltada geniş yer kaplayan pamuk tarlaları, ÖDA'nın hemen doğu ve güney sınırlarında başlar. Güneyde yer yer tahıl tarlaları da bulunur. Tuzcul bölgedeki deniz börülceleri yaygın olarak toplanmaktadır.**
- **Alanın güney kıyılarında bir kaç yazlık site yer alır. Deltanın kuzeyindeki Tuzburgazı ve yakınlarında küçükbaş hayvancılık yapılır.**
- **Tehditler**: Bölgedeki ana tehditler; su rejimine müdahale, tarımsal yoğunlaşma ve kirliliktir. Yasadışı su ürünleri ve kara avcılığı, alandaki doğal yaşam üzerinde baskı oluşturmaktadır. Alanda yer alan yazlık sitelerin antma tesisi bulunmadığından atıklar deltaya verilmektedir. Gerek Büyük Menderes Havzası'nın üst kesimleri, gerekse delta çevresindeki tarlalarda aşırı tarım ilacı ve yapay gübre kullanılmaktadır. Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından Büyük Menderes nehrinden deltaya taze su girişini sağlayan kanal üzerine ovadaki tarlalara sulama suyu sağlamak amacıyla şişirme savak yapılmıştır.
- **Koruma Çalışmaları**: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 1997 yılında Dilek Yanımadası ve Büyük Menderes Deltası Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı yürürlüğe sokulmuştur ve plan başarıyla uygulanmaktadır.
- **Alanın bir ziyaretçi tanıtım merkezi bulunmaktadır ve Türkiye'deki ilk ekoturizm uygulamalarından biri bu bölgede hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.**
- **Bunun dışında geçtiğimiz yıllarda Doğa Derneği'nin de katkılarıyla çocuklara yönelik çevre eğitimi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Alan aday Ramsar alanları listesinde yer almaktadır.**

■ **Yerel İlgili Sahipleri**

Aydın İl Çevre ve Orman Müdürlüğü; Doğa Derneği; Ege Doğal Yaşamı Koruma Derneği (EgeDoğa); Kuş Gözlemcisi İstemihan M. Kahraman

■ **İstemihan M. Kahraman, Cem Orkun Kırac, Hakan Körbalta**

Büyük Menderes Deltası önemli doğa alanı topografya haritası

Büyük Menderes Deltası önemli doğa alanı bitki örtüsü haritası

Hazar sumrusu (Sterna caspia) © Özkan Üner

Takson Adı	E	TE	Kırmızı Liste		Popülasyon Büyüklüğü	ÖDA Kriteri
			K	B		
<i>Campanula raveyi</i>	1	0	-	EN	Var	A1, A2
<i>Alcedo atthis</i>	0	0	LC	LC	10 Çift (Üreme)	C1
<i>Anas penelope</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	5623 Birey (1992 Kışlama)	B3, C3
<i>Burchinus oedionemus</i> - Doğu Avrupa	0	0	LC	VU	Var (Üreme)	B1, C1
<i>Casmerodius albus</i> - Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	138-365 Birey (Kışlama)	C1
<i>Charadrius alexandrinus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	530 Birey (2002 Kışlama)	B3, C1, C3
<i>Charadrius alexandrinus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	150 Çift (Üreme)	B3, C1, C3
<i>Egretta garzetta</i> - D. Avrupa ve Akdeniz	0	0	LC	LC	19-30 Çift (Üreme)	C1
<i>Falco naumanni</i>	0	0	VU	LC	Var (Üreme)	A1, C1
<i>Fulica atra</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	21000-32535 Birey (Kışlama)	B3, C3
<i>Glareola pratincola</i> - D. Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	LC	85 Çift (Üreme)	B3, C1, C3
<i>Larus melanocephalus</i>	0	0	LC	LC	230 Çift (Üreme)	C1
<i>Pelecanus crispus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	VU	LC	137-434 Birey (Kışlama)	A1, A3, B3, C1, C3
<i>Pelecanus crispus</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	VU	LC	42 Çift (Üreme)	A1, A3, B3, C1, C3
<i>Phalacrocorax pygmeus</i> - GD. Avrupa ve Türkiye	0	0	LC	LC	130-350 Birey (Kışlama)	C1
<i>Phoenicopterus roseus</i> - D. Akdeniz	0	0	LC	LC	6290-14899 Birey (Kışlama)	A3, B3, C1, C3
<i>Recurvirostra avosetta</i> - Akdeniz ve GD. Avrupa	0	0	LC	LC	106-1000 Birey (Kışlama)	B3, C1, C3
<i>Recurvirostra avosetta</i> - Akdeniz ve GD. Avrupa	0	0	LC	LC	2 Çift (Üreme)	C1
<i>Sterna albifrons</i> - D. Avrupa	0	0	LC	LC	30 Birey (Üreme dışı)	C1
<i>Sterna caspia</i> - Avrupa	0	0	LC	LC	97 Birey (Göç)	B3, C1, C3
<i>Sterna caspia</i> - Avrupa	0	0	LC	LC	6 Çift (Üreme)	C1
<i>Sterna hirundo</i> - Güney Avrupa	0	0	LC	LC	200-300 Çift (Üreme)	C1
<i>Tadorna ferruginea</i> - Akdeniz ve Karadeniz	0	0	LC	(LC)	200 Birey (Üreme sonrası)	B3, C1, C3
<i>Vanellus spinosus</i> - Balkanlar ve Anadolu	0	0	LC	VU	4 Çift (Üreme)	B1, C1
<i>Lutra lutra</i>	0	0	NT	-	Var	C1
<i>Monachus monachus</i>	0	0	CR	(CR)	Var	A1, C1
<i>Monachus monachus</i> - Doğu Akdeniz	0	0	CR	(CR)	Var	B1, C1
<i>Alosa fallax nilotica</i>	0	0	DD	-	Var	C1
<i>Aphanius fasciatus</i>	0	0	DD	LC	Var	C1
<i>Capoeta berganae</i>	1	0	-	VU	Var	A1, C1